

בלבבי ארבע יסודות

גיליון 53 • תשפ"ו

תוכן הגיליון

שואל לעניין מבט מבחוץ על עולם ארבע היסודות... א'
 מבחן להערכה עצמית..... ב'
 מהות המידות תיקון המדמה שבבית החולדה..... ד'
 מדור ארבעת היסודות - הלכה..... ה'

שואל לעניין הדרכים השונות של עבודת השם ע"פ ארבעת היסודות [ה"כלי" וה"אור" שבכל דרך]

מהן זו קירבת השם, יש לכל אחת תחושה ו"טעם" משלה. הקירבת ה' שמשגיגים בכל קומה, היא היא ה"אור" הרוחני שניתן להשיג באותה קומה, כשמתמשים ב"כלי" שלה נכון.

יעקב: נראה לי שהבנתי אותך. למשל, כאשר משתמשים נכון בכח ההשכלה, ללמוד נכון את דברי התורה, אז התחושה של קירבת ה' שמשגיגים היא לחוש את ה"אור" שבתורה...

צבי: נכון. אז נחזור עכשיו למה שלמדנו - שכח ההשכלה מקבילה מצד אחד ליסוד הרוח, ומצד שני ליסוד האש. נראה לי שההבנה כאן היא שמצד ה"כלי" שבו, היסוד הכי חזק בכח ההשכלה הוא יסוד האש. מכח כך, יש לאדם כח לנתח, לפלפל, להכריח חשבונות, לעמול, ולעיין בדברי תורה, וזהו עיקר ה"כלי" להגיע לאור שבקומה הזו. ולכן עמל התורה הוא גם הכלי שהכי הדגישו בדרך הליטאית.

משא"כ מצד ה"אור", עיקר ה"אור" שבתורה הוא מיסוד הרוח. זהו ה"עולם הרוחני" שנכנסים אליו, חיים חיי שכל, חיי חכמה, חיי עדינות, חיי אמת. כל אלו הם ה"אור" שמיסוד הרוח - תחושת הרוח הרוחני, הרוח הטהור של הכרת רצון ה', וזה מאיר ליסוד רוח הדק והפנימי של הגשמה. זה ה"אור" שמושג בקומת ההשכלה, ואליו מכוונת הדרך הליטאית.

יעקב: אז לפי מה שאתה אומר, ה"דרך עבודה" של כל דרך מקבילה ל"כלי" שאיתו הם משתמשים, וה"מטרה" של כל דרך מקביל ל"אור" שאותו הם שואפים להשיג...

צבי: בדיוק. ובדרך כלל זה לא מגיע מאותו יסוד, כמו שראינו עכשיו בכח ההשכלה: הכלי מגיע מיסוד האש, והאור מיסוד הרוח. ובעזרת השם נראה את זה גם ברוב הדרכים שבהמשך... [המשך בס"ד שבוע הבא...]

א הערת מו"ר שליט"א - יש אור בעצם ה"השכלה", ויש אור של קירבת ה'. אור בעצם ההשכלה הוא אור בתורה עצמה. אור של קירבת ה' הוא מצד קודשא בריך הוא ואורייתא חד, והוא וחכמתו חד. זו נקודה מאוד יסודית, הרבה בעלי תשובה וכדו' סבורים שכל האור בתורה הוא קרבת ה' בלבד.

אותם בבירור. בכדי להבין את שתי המערכות, אנחנו צריכים להבחין בין מה שרבותינו מכנים ה"כלי" של כל קומה, לבין מה שרבותינו מכנים ה"אור" שבכל קומה.

יעקב: מה זה אומר?
צבי: אנחנו עוסקים בינתיים בדרך הליטאית, שרוצה להתקרב לה' דרך קומת ההשכלה שבנפש. עכשיו, לקומת ההשכלה יש "כלי" מסויים, שאיתו האדם פועל את "פעולת ההשכלה" שלו. אחד מכוחות הנפש של האדם הוא שיש לו "כח" של השכלה, שהוא "כלי" מסויים שהאדם יכול להשתמש בו להשכיל.

יעקב: אתה מתכווין, בלשון פשוט, שכמו שלאדם יש ידיים שאיתן הוא עושה פעולות, כך יש לו מוח שאיתו הוא חושב? ולכן המוח הוא "כלי" להשכלה...?

צבי: מה שאתה אומר זה ביחס לחלקי הגוף. ועל אותו דרך התכוונתי ביחס לחלקי הנפש: לאדם יש כח בנפש לעשות מעשים, ואותו כח הוא כמו "כלי" שהאדם יכול לבחור האם להשתמש בו או לא, בדומה לידיים הגשמיות...
יעקב: בסדר...

צבי: וכמו כן, יש לו כח נפשי של השכלה, שהאדם יכול לבחור אם הוא יעמול וישתמש בו או לא. הכח הזה קיים בו "בכח", והוא "כלי" שהקב"ה מוסר לידי בחירתו של האדם, להשתמש בו כרצונו. זהו חלק אחד של קומת ההשכלה שבנפש...

יעקב: הבנתי. אז זה החלק של ה"כלי"... ומהו החלק של ה"אור"?

צבי: החלק של האור הוא ה"מזון הרוחני" שהאדם משיג דרך השימוש הטוב ב"כלי". בכל אחת מהקומות שבנפש, יש סוג אחר של "מזון רוחני", סוג אחר של קירבת ה', שהאדם יכול להשיג ע"י השימוש הנכון ב"כלי" של אותה קומה. זאת אומרת, ברור שהן הגדולים שגדלו וצעדו בדרך הליטאית, והן הגדולים שגדלו ודרכו בדרכי המוסר או החסידות או בדרך הספרדים, כולם חיו עם קירבת ה'! אבל גם ברור שהתחושה של אותה קירבת ה' היתה שונה מאוד בין הדרכים... אינה דומה התחושה של קירבת ה' של גדול ליטאי אחרי שעמל בכל כוחו על הבנת התוספות, לתחושת הקירבת ה' של אחד מגדולי בעלי המוסר כאשר הוא מצליח להתקדם עוד שלב בעבודתו הפנימית... למרות שכל אחת

רקע: במסגרת הלימוד שלהם על היחס שבין ארבעת היסודות לדרכים השונות של עבודת השם, למדו יעקב וצבי שיש שתי מערכות של ארבעת היסודות. יש מערכה כללית של ארבע קומות הנפש [מעשה, הרגשה, מחשבה, ורוחניות נעלמת] שלכל אחד יש קומה שהיא עיקר מקומו, ויש מערכה פרטית של הרכבת הנפש, שנקבעת את חלקו הפרטי בכל קומה וקומה. ולמדו שמי שהרכבת נפשו מתאימה לאופי הקומה שלו, עבודתו היא להישאר יותר בתוך אותה קומה, משא"כ מי שאופי נפשו שונה מהאופי הכללי של הקומה שלו, עבודתו היא לעשות הרכבה מסויימת ולחבר בין הקומה שהיא עיקר מקומו, לבין הקומה שיותר קרובה לאופי נפשו.

צבי: יעקב, אתה מוכן להמשיך? כל מה שלמדנו עד עכשיו מובן?

יעקב: ליבנתיים זה פחות או יותר מובן... נראה לי שאחרי שנלמד על כל הדרכים ה"פשוטות" בעבודת השם, אשמח לשמוע עוד על ה"הרכבות" בין הדרכים שהזכרתי... אבל עכשיו אולי נוכל להמשיך ללמוד על הדרכים השונות אחת אחת? אני מרגיש שמה שלמדנו בהתחלה על הדרך הליטאית יצא לי מאוד ברור, והייתי שמח להמשיך ככה לדרכים האחרות...

צבי: בסדר גמור...

רק לפני שנמשיך, נראה לי שאולי כדאי רק להשלים נקודה אחת על הדרך הליטאית, כי זה יעזור בהמשך גם לכל הדרכים הבאות...

יעקב: איזו נקודה?

צבי: למדנו שממבט ארבעת היסודות, הדרך הליטאית מקבילה מצד אחד ליסוד הרוח, שמקביל ל"עולם הרוחני" של התורה, ומצד שני היא מקבילה ליסוד האש, שממנו כוחות העמל והניתוח.

יעקב: נכון...

צבי: עכשיו אני רוצה לחדד קצת למה אנחנו תמיד מזכירים שני יסודות. אמרנו שיש שתי דרכים איך להקביל את ארבע הקומות של מעשה, הרגשה, מחשבה, ורוחניות נעלמת, לארבעת היסודות. אבל נראה לי שאלו הם בעצם לא שתי שיטות, אלא שתי מערכות שונות, שכדאי להבין

מבחן להערכה עצמית

מבחן להערכה עצמית חלק א' - יסוד המים מול יסוד האש [1]

זורם - מתבדל

לפניך שתי סיטואציות, כל אחת עם שתי תגובות אפשריות. תנסה לדמיין איך אתה היית מגיב!

- סיטואציה ראשונה -

יותר להתחבר לחברים החדשים ולסביבה החדשה...
או אולי...

ב) אתה לא רואה שום צורך לשנות את סגנון החיים המוכר שלך רק בגלל שאתה נמצא בסביבה חדשה... ואדרבה - מבחינתך, אתה מאמין שדווקא סגנון החיים שגדלת בו הוא צורת החיים הנכונה, ובכל שינוי אתה רואה רק חסרונות לעומת דרכך הישנה. ולכן, אתה מחזיק בתוקף עד כמה שאתה יכול בסגנון החיים הישן שלך ומתנגד לכל שינוי, ואתה מנסה כל הזמן להסביר לחבריך החדשים ולכל מי שיקשיב לך על כל הטעויות שישנן בדרך שבה הם חונכו...

משום איזו סיבה הכרחית, הוכרחת לעבור עם משפחתך לשנה לגור בקהילה שמורה בחוץ לארץ. מיד כשאתה מגיע, אתה רואה שכל החיים שם הם בסגנון שונה... נניח לענייננו שמבחינה רוחנית הכל בסדר, אבל פשוט כל הסגנון שונה - הבתים הם שונים, הרחובות שונים, המאכלים שונים, השפה שונה, דרכי המסחר שונות, וגם הנימוסים בין אדם לחבירו שונים... איך אתה מגיב למצב הזה?
האם אתה...

א) מבין שלעת עתה זוהי החברה שבה אתה נמצא, ואתה זורם עם זה... בהתחלה זה קצת קשה כי אתה לא יודע "כ"כ מה לצפות, אבל אתה מוצא כמה אנשים נחמדים ששמחים לעזור לך להתאקלם, ואתה לומד מהם את דרכי ההתנהלות בחברה החדשה שלך. ומהר מאוד, אתה מתחיל להתאקלם... ככל שאתה יותר מתרגל לסגנון החדש, אתה שמח שאתה יכול

- סיטואציה שנייה -

שיתה עוד קצת ועוד קצת... לא שאתה שותה כמו כולם ממש, אבל אתה גם לא רוצה להתנגד ולעשות משהו שונה מהם באופן ניכר...
או אולי...

ב) אין לך בעיה להגיד לו בפירוש, "אני לא שותה בירה". והחברים שלך כבר יודעים שלא כדאי לנסות לדחוף אותך, כי אם הם רק ינסו לשכנע אותך לשתות, הם רק יזכו לשמוע מערכה שלימה מה בדיוק הבעיה לדעתך בשתיית בירה ומה אתה חושב על כל אלו ששותים...

לחבר שלך נולד בן, והוא הזמין אותך ל"שלוש זכר" בבית שלו אחרי הסעודה בליל שבת. אתה מגיע, ויושב שם איתו ועם כמה חברים נוספים, ואז אחד מהחברים מתחיל למזוג לכולם כוסות של בירה. אתה, באופן אישי, לא אוהב לשתות בירה, וזה מרגיש לך הנהגה זולה... איך אתה מגיב?

א) קשה לך להיות "יוצא דופן" ולהגיד "לא" במקום שכולם שותים. אתה חושב לעצמך אולי להגיד איזה תירוץ כמו שלא מתחשק לך לשתות עכשיו, אבל גם בזה אתה מהסס... בסוף, כשהוא מגיע אליך אתה גם מושיט לו את הכוס למלאות, ואתה שותה קצת. וככל שכולם שותים יותר, אתה גם

מבחן להערכה עצמית

מבחן להערכה עצמית חלק ב' - יסוד המים מול יסוד האש

זורם - מתבדל

מהצדדים הוא חזק מאוד או חלש. את התשובה ניתן לרשום ע"י הקפת אחד מהמספרים מ 1 עד 10, כאשר 1 פירושו נטייה חזקה מאוד למידה הראשונה שבזוג, ו10 פירושו נטייה חזקה מאוד למידה השנייה שבזוג.

הקדמה: במדור זה, אנחנו מנסים לתת כל פעם זוג של מידות הפכיות, המשתייכות לשני יסודות הפכיים. יש להתבונן בשני הצדדים, ולנסות להעריך באופן כללי לאיזה צד האופי שלך נוטה יותר, והאם הנטייה לאחד

יסוד האש

מתבדל

יסוד המים

זורם

10

9

8

7

6

5

4

3

2

1

שמועתך נוהגים בדרך לא טובה כמו זמנינו... ישב לבדו יחידי כענין שנאמר ישב בדד וידום, ואם היו רעים וחטאים שאין מניחים אותו לישב במדינה אלא אם כן נתערב עמהן ונוהג במנהגם הרע, יצא למערות ולחוחים ולמדברות ואל ינהיג עצמו בדרך חטאים...". וע"ד זה כבר הזהיר המסילת ישרים (פרק ה), "אם יאמר לך אדם: לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות, אף אתה אמור לו, במה דברים אמורים, בבני אדם שעושים מעשי אדם, אך לא בבני אדם שעושים מעשי בהמה." **והצורה** הראויה להשתמש במידות האלו הוא שכאשר יש סיבה עקרונית או הכרחית לא לעשות כפי הסביבה או להיבדל מהם, אז יש להשתמש במידת ההיבדלות. משא"כ כשאין זה עניין של עקרון, אלא רק עניין של נוחיות או כבודו האישי, ראוי לאדם לוותר על טעמו ורצונו הפרטי ולזרום עם אחרים, [מתוך מודעות לטבע האישי שלו. ולסיבה שהוא אינו עומד על דרכו הייחודית (-הוספת מו"ר שליט"א)], וכדברי חז"ל שהבאנו למעלה.

וניתן להיעזר כאן בסיפורים שבחלק א'. בסיפור הראשון של ההתאקלמות לסביבה שמתנהלת בסגנון שונה מהמוכר לו, שם מדובר בעיקר בעניינים של נוחיות וטעם אישי, וכאן זה המקום לזרום עם הסביבה כפי היכולת ולא להיבדל מהם ולעשות עסק מדברים בלתי חשובים". משא"כ בסיפור השני, נראה שאם יש לאדם סיבה עקרונית למה לא להתנהג בהנהגה מסוימת, אפילו אם זה לא עניין הכרחי כמו חשש איסור וכדומה, ראוי לו להתחזק לעמוד על שלו ולא להיגרר אחרי לחץ חברתי מצד אחרים שלא עומדים באותו רמה.

^א יש לציין כי הקושי להתאקלם המתואר בסיפור אינו נובע מהקושי להשתנות שהארכנו עליה ביחס ליסוד העפר, כי אם זה היה מגיע מיסוד העפר, זה רק היה גורם קושי אישי לשנות, אבל זה לא היה גורם לכך שהאדם יתנגד וינסה לבטל את הדרך השונה משלו.

הסבר: אחת מהמידות היסודיות הנולדות מיסוד המים היא המידה של "זרימה", שאיתה האדם אינו קובע לעצמו דרך פרטית משלו אלא הוא זורם עם דרכו של חברו. וזאת דוגמת טבע המים, וכמו הגשמים שכל טיפה וטיפה יורדת בפני עצמה, ואעפ"כ טבעם להצטרף יחד ולזרום ביחד. והיפוכה הוא במידת ההתבדלות של יסוד האש, שהרי טבע האש שאי אפשר להתקרב אליה יותר מדי והיא מרחיקה את הכל מעליה. וכן באדם, מכח יסוד האש דרך האדם לא להימשך אחר הסביבה אלא להיבדל מהם וללכת בדרכו הפרטית והייחודית שלו.

והנה, בדברי חז"ל מצינו שיש מקום לכל אחת מהמידות האלו. שהרי מצינו ששבחו חז"ל את מידת ה"זרימה", וכמו שאמרו "לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות" (כתובות יז), וכבר הורו חז"ל כן באריכות, "לא יהא אדם ער בין הישנים, ולא ישן בין הערים, ולא בוכה בין השוחקים, ולא שוחק בין הבוכים, ולא יושב בין העומדים, ולא עומד בין היושבים, ולא קורא בין השונים, ולא שונה בין הקורים. כללו של דבר, לא ישנה אדם מדעת הבריות" (מסכת דרך ארץ פ"ד הלכה ה'). ועל דרך זו מצינו בכמה מקומות (עי' לדוגמא פסחים נד-נה). שחז"ל חששו על מי שמתבדל ומתנהג באופן מחמיר יותר מהסביבה שלו שיש בזה חשש של "מיחזי כיוהרא" [דהיינו שיש בזה משום גאווה, שהיא שימוש לא ראוי בייסוד האש].

לעומת זאת, מצינו גם ששיבחו חז"ל את מידת ההתבדלות, וכמו שאמרו על אברהם אבינו שנקרא "עברי" בגלל ש"כל העולם מעבר אחד והוא מעבר אחד" (כדברי המדרש רבה פרשת לך לך), ודווקא בגלל שהוא היה צריך להיבדל מכולם לכן הוא זכה ליטול שכר כולם (אבות ה, ב). וכן מצינו בדברי הרמב"ם הידועים (הלכות דעות ו, א) ש"אם היו כל המדינות שהוא יודעם ושומע

מי הפה

הלכות שנאמרו ברוק האדם

מלוחים, מי אזנים שמנים, מי חוטם סרוחים, מי הפה מתוקים, ומפני מה מי עינים מלוחים שבזמן שאדם בוכה על המת בכל שעה מיד מסתמא, אלא על שהן מלוחים פוסק ואינו בוכה, ומפני מה מי הפה מתוקין פעמים שאדם אוכל אכילה ואינה מתקבלת בלבו ומקיאא אם אין מי הפה מתוקין אין נפשו חוזרת, ועוד לפי שקורא בתורה וכתוב בהו ומתוקים מדבש ונופת צופים (תהלים יט) לפיכך מי הפה מתוקים". ולפי"ז מתבאר שהרוק אף שהוא יוצא כפסולת מגופו של האדם, מכל מקום הוא מוגדר כמימי הפה שנתן הקדוש ברוך הוא לאדם מתיקות בפיו ברוק, ומתיקות זו מסייעת לקיום האדם.

חליצה שנאמר (דברים כה ט) "ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש", וביארו בגמ' ביבמות (דף קו ב) שצריך שתהא הרקיקה ניכרת לעיני הדיינים כדי שיתברר המעשה כהלכתו שהוא רוק היוצא מן הפה. עוד מצינו לשון יריקה במעשה מרים שנאמר (במדבר יב יד) "ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם תסגר שבעת ימים, ומכח זה ילפינן בקל וחומר ענין הסגרה שבעה ימים". ועלינו לבאר מהו ענין 'מי הפה' וה'רוק' האמור בדברי חז"ל.

איתא בחז"ל (מדרש תנחומא חקת פרשה א): "פרצוף שברא הקדוש ברוך הוא בבני אדם מלא הסיט יש בו כמה מעינות ואינן מתערבין זה בזה, מי עינים

ב' סוגי רוק - מתוק ומר

וחיים ביד לשון", נמצא דהלשון המונח בתוך הפה כשם שיש בו מתיקות שהיא צד קיום שבאדם, כך יש בו גם מרירות שהיא צד הפך הקיום מר ממוות, ועל דרך מה שנאמר (שמואל א טו ב) "סר מר המות". הרי שהרוק שמתגלה בפה האדם יש לו גילוי של חיים ויש לו גילוי של מוות, ולעתים מתגלה בו צד הפסולת והגסות וכמו שמצינו בגמ' בסוטה (דף מז ב) 'משרבו מושכי הרוק, רבו היהירים ונתמעטו התלמידים והתורה חוזרת על לומדיה', ומבואר שם שמושכי הרוק הם המושכים רוקם דרך גאות, והרי זה דוגמה לגילוי המרירות שיכול להופיע ברוק כשהוא יוצא ממקום הפה שלא כראוי. (ויש להוסיף שגם טיפה נקראת מר, ככתוב "כמר מדלי", ישעיהו מ טו, וכן בשם החודש מר חשון, ובתפא"ר ב"ב גו פירש דמרוז פירושו זה טיפות).

דוגמא נוספת מצינו בחז"ל לענין גינוי הרוק הוא בגמ' בבבא קמא (דף צא א) "רקק והגיע בו הרוק, ופרע ראש האשה והעביר טליתו ממנו חייב ליתן לו ארבע מאות זוז, ואמר רב פפא לא שנו אלא רקק בו (בגופו של אדם) אבל בבגדו פטור". והטעם שצריך לשלם תשלום בושת, לפי שזו רקיקה של ביזוי ומעשה של בושת. וכן מצינו לענין הלכות תפילה בגמ' (ברכות דף כד ב) "היה

יש להוסיף עוד נקודה לבירור הענין זה, שמבואר בגמ' בנדה (דף סא ב) דשבעה סמנין מעבירין על הכתם ואחד מהם הוא 'רוק תפל', ובכמה וכמה דוכתי בש"ס נזכר לשון זה 'רוק תפל', ובגמרא ביארו שם שרק תפל הוא רוק כשהאדם לא אכל קודם לכן והוא רוק של שחרית וכיוצא בזה, שאין בו תערובת מתיקות הבאה מכח האכילה, ועל כן נקרא תפל ומתבאר עוד שם (דף סג א) שהשינה גורמת שהרוק נעשה מר וחזק, והאכילה גורמת שהרוק נעשה מתוק ונחלש כוח מרירותו. נמצא דמלבד מה שאמרו חז"ל שמי הפה מתוקים יש מקום להבחין בין שני אופנים ברוק, א- רוק הבא מכח אכילה שהוא מתוק, ב- רוק הבא מכח שינה או בלא אכילה שהוא מר, ונפקא מינה לדבר זה מצינו גם לענין חליצה שהוזכר ביבמות שצריך שיהא הרוק רוק טבעי ולא דבר שנעשה מחמת שהיבמה אכלה מאכלים שמרבים רוק, כגון שום וזירעונים וכיוצא בזה, כדי שיהא מעשה הרקיקה יוצא כדרכו ולא על ידי גרמא אחרת, ואף על פי שכל מאכל בכלל גורם לרוק שיהא מתוק, מכל מקום לענין 'רוק תפל' נתברר שאין מתיקות זו קיימת בו.

ולפי האמור בגמ' בנדה, מתברר שיש שני גילויים ברוק האדם גם מתיקות וגם מרירות, ואיתא במשלי (יח כא) "מות

דע את מידותיך 040 מים מים מתוקים מי הפה מספר שיעור בקול הלשון 1130905

קונטרס יסודות בהלכות תערובת [פרק ז']

נפ"מ לדינא בין תוספות להרשב"א

למעשה פרישה, אבל נראה ברור שכל זה רק כשקרה "מקרה של התערבות" במקום שבו היו כל החפצים מונחים, כגון שנזרק חפץ של איסור למקום שהיו שם חפצים של היתר, ולא ידוע איזה האיסור. כי כיון שמקרה ההתערבות קרה בסמיכות לחפצי היתר, עד שהיא גורמת להסתפק על כל אחד מהם איזה האיסור, זה כבר נקרא שקרה שינוי ב"מצב החפצים", וכבר דנים עליהם כתערובת. משא"כ בציור שלנו, שהיו ג' החפצים מונחים כל אחד במקומו ושוב רק נשכח מי האיסור ביניהם, ודאי שאין השכחה נחשבת כ"פרישה" לדעת התוספות, וכל אחד יישאר בדין "כל קבוע כמחצה על מחצה".

משא"כ לדעת הרשב"א, הרי כל תערובת כבר נחשבת לדעתו כקבוע, אלא שדין קבוע לא מעכב את דין ביטול ברוב. וא"כ, לכאורה אין סיבה למה לא נימא ביטול ברוב גם בציור כזה שהחתיכות לא זזו כלל.

בפרק הקודם הבאנו מחלוקת תוספות והרשב"א למה אין חסרון של קבוע בכל ביטול ברוב בתערובת. דעת תוספות שדין קבוע מעכב גם את דין ביטול ברוב, אלא שמעשה ההתערבות של התערובת הו"ל כ"פרישה". ודעת הרשב"א, שגם לאחר ההתערבות עדיין הו"ל האיסור קבוע, אלא שאין קבוע מעכב את דין ביטול ברוב.

ונראה שיש מהמחלוקת הזו נפ"מ גדולה לדינא, בציור כזה: ג' חתיכות יושבות על השיש, ב' מהם מותרות ומסומנות עם פתק של כשרות, וא' אסורה ומסומנת בסימון של איסור. שוב ניטלו הפתקים ושכחנו מי האסורה ומי המותרות, אבל כל אחת עדיין יושבת במקומה הראשונה ולא זזו כלל. החתיכות אינם חשובות ושייך לבטל אותם ברוב, וכאן נשאלת השאלה - האם ניתן להתיר אותם ע"י ביטול ברוב?

התשובה תלויה לכאורה במחלוקת הנ"ל. כי לדעת התוספות, אמנם התחדש שגם "מעשה התערבות" נחשבת

דמיון לציור שפירשו החנויות מהבשר

וא"כ, לדעת התוספות צריכים שהחתיכות עצמן "יפרשו" ממקום היכרם ויתערבו זה בזה, ורק זה מה שמייצר "תערובת". אבל בציור שלנו, שלא החתיכות פירשו אלא הפתקים פירשו, לדעת התוספות אין זה תערובת כלל, והרי זה בדיוק כציור של "פירש החנות מהבשר" שאסור מדין קבוע.

משא"כ לדעת הרשב"א, הרי כמו שס"ל שאם יפרוש החנות מהבשר עדיין יש רוב, כמו כן אם יפרוש ההיכר מהחתיכות אין סיבה שלא נדון עליהם כ"תערובת" לעניין ביטול ברוב, כי לדעתו מה שחשוב זה לא ההסתכלות על מצב ותנועת החפצים עצמן, אלא ההסתכלות על צדדי הספק שלנו. וא"כ, כל שידוע לנו שאחד מהשלשה אסורה ולא יודעים איזה, כבר ייחשבו "תערובת" לדעת הרשב"א, ובדיוק כמו בשר שהיה מונח בחנות ופירשה החנות מן הבשר.

והמבין יבין שהציור שהעמדנו כאן לעניין תערובת, הוא בעצם אותו ציור שכבר העמדנו בפרקים א' וג' כלפי מחלוקת תוספות והרשב"א לעניין כל דפריש. שהרי שם דיברנו על ציור של תשע חנויות, שפרצה מלחמה ונחרבו ט' מהחנויות ויש ספק על הנשאר איזו היא. ובמילים אחרות, מה הדין אם במקום שהבשר "יפרוש" מהחנות, ה"חנות" יפרוש מהבשר? וביארנו שלדעת התוספות זה כל האיסור של קבוע, שצריך שהרוב יולד דווקא ע"י פרישת הבשר ולא ע"י משהו מסביב. משא"כ לדעת הרשב"א זה עדיין מותר מדין רוב, כי עדיין יש רוב צדדים, ואין הבדל מי פירש - אם הבשר פירש או החנות פירש.

וכמו שנחלקו לעניין כל דפריש, כן נחלקו לכאורה גם לעניין תערובת. כי כמו שראינו בפרק הקודם, לדעת התוספות דין קבוע שייך גם בתערובת. ונראה שכן מוכח מסברא, כי כיון שיסוד עניין קבוע לדעת תוספות היינו שאם החתיכה לא זזה מסתכלים עליה כ"דבר בפני עצמו", ואיננו מוסיפים לשאר החתיכות שיש עליהם "רוב", אז בדיוק מאותה סיבה לא נסתכל על החתיכה שעדיין יושבת במקומה על השיש כ"חלק מהתערובת" אלא כ"דבר בפני עצמו", ודינה תהיה כ"מחצה על מחצה".